

Seks op de werkvloer gaat niet over seks, maar over macht

Opinie | Danielle Braun, corporate antropoloog, gespecialiseerd in organisatiecultuur en leiderschap en Bram Bakker, psychiater en medisch directeur van Sitagre.

We worden bedolven onder de #MeToo-berichten, en seksuele intimidatie duikt ineens overal op. Binnen de showbizwereld. In de sport. En op de werkvloer. De vraag is alleen: gaat het wel over seks?

‘Everything is about sex. Except sex. Sex is about power’, schreef Oscar Wilde. Wijze woorden. Want de vraag dringt zich op hoe we naar de huidige hausse aan seksschandalen moeten kijken.

Natuurlijk zijn er als altijd bij seks hormonen en platte lust in het spel. Maar op de werkvloer gaan de incidenten veel meer over macht dan over seks. Het zijn niet de verhalen over een medewerker of sollicitant die een baas of bazin verleidt. Over collega’s onderling maken we ons meestal ook niet druk. In de schandaalverhalen is het bijna altijd de hoogste in rang die grenzen van een ondergeschikte overschrijdt. Een toppositie geeft privileges.

Rationeel gezien vinden we dat natuurlijk onzin, maar ons oude oerbrein is ingesteld op iets anders. We zijn nu eenmaal ook nog steeds een beetje apen. Bij bonobo’s en chimpansees hebben de grootste ‘alpha males’ de meeste kans op de lekkerste bananen én op seks met de leukste soortgenoten. Macht zorgt er meetbaar voor dat ons testosteronniveau toeneemt en ons cortisolpeil daalt. We krijgen meer zin in seks, gebruiken eerder geweld en neigen minder naar voorzichtigheid. Risicogedrag neemt toe.

Mensen die stijgen op de bedrijfs ladder gaan mannelijker lopen. Het stemgebruik van vrouwelijke ceo’s is met een half octaaf gedaald als ze een half jaar in hun nieuwe functie zitten. Bij testen bleek dat mensen met macht hoger inzetten bij gokspelletjes dan hun collega’s lager in de pikorde.

Hoewel onze moderne prefrontale cortex verstandig is en natuurlijk vertelt dat seks en liefde bij elkaar horen, vertelt ons oude oerbrein ons dat we meer mogen als we macht hebben. En het oerbrein wint vaak, dat bewijzen de talloze schandalen van de afgelopen periode.

Het staat buiten kijf dat veel van de mensen die de afgelopen tijd van intimidatie zijn beschuldigd daadwerkelijk alle perken te buiten zijn gegaan. Maar nadat de eerste ontzetting is geweken, is het ook interessant om eens te kijken naar de rol van de aanklagers, de slachtoffers.

Sociale erkenning ligt in ons emotionele brein heel dicht bij de plek van pijn en bij die van verliefdheid

Zij spelen een relevante rol in de slechte verhalen. Zij zijn het, niet zelden onder de indruk van de machtige positie van de daders, die hun grenzen hebben laten overschrijden. Hoe gebeurt dat met deze vaak slimme, getalenteerde en assertieve mensen?

Het antwoord heeft te maken met de verblinding die optreedt zodra we in de buurt komen van iemand met macht, aanzien, succes, bekendheid en/of veel geld. Ons oude oerbrein raakt zo geïmponeerd, dat we zelfs een tijdelijk gevoel van verliefdheid kunnen ervaren. En zo zijn we bereid bij een auditie te masturberen, terwijl we verstandelijk weten dat dat eigenlijk volstrekt disfunctioneel is.

Sociale erkenning ligt in ons emotionele brein heel erg dicht bij de plek van pijn en bij die van verliefdheid. Die dingen verwarren we makkelijk. Het feit dat die te gekke regisseur, ceo, president, beroemde cabaretier of zanger ons ziet zitten en met ons 'iets wil', kan zoveel tijdelijke euforie geven in onze hoofden, dat we negatieve consequenties, hoon vanuit onze omgeving of machtsmisbruik maar voor lief nemen.

Vol afschuw reageren we op de ranzigheid die naar buiten komt in de #MeToo-verhalen. Hoe kunnen ze? En toch zijn we ook geneigd om grensoverschrijdend gedrag van de alphamannetjes een beetje goed te praten. Het Franse presidentsyndroom. Als iemand zó goed is in z'n vak, dan staan we een beetje buitensporigheid al snel toe. Dat president Clinton het met een stagiaire deed, vinden we stiekem ook best een goeie grap.

Veel vrouwen vergoelijken Trumps 'grab them by the pussy' en die ene leuke baas op kantoor die te seksistische grappen maakt? Ach ja, zo is-ie gewoon. Met elkaar onderhouden we het aloude beeld van die leuke 'vijftig-tinten-grijsmanager' die wel een beetje fout, maar ook heel aantrekkelijk en machtig is.

Seks op de werkvloer gaat niet over seks, maar over macht. Pas als we leren om met macht om te gaan, als we de wetten van de apenrots leren hanteren, kunnen we seksuele intimidatie voorkomen, of tenminste verminderen.

